

УДК 378.14

Горбачевська Ольга Петрівна

аспірант кафедри педагогіки

ОНУ імені І.І. Мечникова, м. Одеса, Україна

olga_golden@ukr.net

ІТ-ГОТОВНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ УНІВЕРСИТЕТУ, ЯК ЧИННИК ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Анотація. Визначені основні чинники формування ІТ-готовності викладачів університету з філологічних спеціальностей, що працюють з студентами-іноземцями з метою виокремлення вимог щодо використання ІТ у процесі навчання. Визначено причини недоліків роботи викладачів та методи підвищення їхньої ІТ-готовності, що необхідно для навчальної взаємодії з іноземними студентами. Виділено вимоги до формування ІТ-готовності викладачів філологічних спеціальностей для роботи з такими студентами, щоб удосконалити та надати ефективності освітньому середовищу.

Ключові слова: ІТ-готовність; викладачі філологічних спеціальностей; студенти-іноземці; освітнє середовище.

1. ВСТУП

У теперішній час, час інтенсивного розвитку науки й техніки виникла нагальна потреба в забезпеченні освітньої галузі новітніми технологіями. Освіта набуває значних обертів розвитку, що й пояснює необхідність інтенсифікації процесу навчання студентів шляхом застосування та впровадження інформаційних технологій (ІТ) в педагогічну діяльність вищих навчальних закладів (ВНЗ).

До ВНЗ України щорічно вступає близько 6-8 тис. студентів з 48 країн світу (найбільша кількість з Китаю, Туркменістану, Росії, Індії та ін.), які спочатку проходять мовну підготовку перед навчанням. Ці студенти зазнають специфічних труднощів у навчальному процесі, що пов'язані з розумінням матеріалу на лекціях, практичних та семінарських заняттях. Для більшої частини іноземних студентів мовна адаптація настає тільки на старших курсах, тому виникають проблеми в виконанні навчального плану та освоєнні навчальних дисциплін вже на перших курсах навчання. Навчання на підготовчих курсах університету є базовим для вибору майбутньої спеціальності та продовження освіти в університеті. Якість цієї підготовки відіграє важливу роль у подальшому перебуванні студента в університеті, яку можна досягти тільки завдяки застосуванню методів інтенсивного навчання.

Постановка проблеми. Пріоритетом сучасних ВНЗ є створення розвинутого освітнього середовища, що забезпечує якісне навчання студентів. Одним із таких варіантів покращення освітнього середовища є використання ІТ педагогами в професійній діяльності.

Розглянемо проблему, яка стосується підготовки студентів-іноземців на підготовчому факультеті класичного університету, а також використання ІТ викладачами філологічних спеціальностей в навчально-виховному процесі студентів-іноземців. Як і чому потрібно використовувати ІТ викладачам для цілеспрямованого навчання іноземних студентів, щоб інтенсифікувати їх освітній процес?

Інтенсифікація навчання передбачає залучення всіх можливих якісних освітніх чинників, що прогнозують підвищення результату навчання. В цьому разі ІТ можна

розглядати, як чинник, що сприяє покращенню засвоєння навчального матеріалу студентами-іноземцями. ІТ виступають одним з основних засобів для інтенсифікації навчального процесу при умові включення в освітнє середовище іноземних студентів.

Виникає необхідність проведення аналізу застосування ІТ викладачами філологічних спеціальностей в процесі навчання студентів-іноземців та визначення рівня ІТ-готовності педагогів під час роботи з іноземними студентами. Від роботи викладача в повній мірі залежить успіх подальшого навчання іноземних студентів, що і призводить до пошуків цілеспрямованої, ефективної педагогічної роботи, яка супроводжується застосуванням ІТ під час освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом розроблено низку методичних рекомендацій, навчально-методичної літератури, навчальних посібників із застосування ІТ викладачами в професійній діяльності. В роботі О. В. Овчарук показано [8], що в сучасній українській освіті є важливість використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі на прикладі організації освітнього процесу країн Європейського Союзу. Вітчизняними науковцями приділена значна увага розвитку та встановленню інформаційній обізнаності педагогічних працівників. Так розглядається інформаційна культура вчителя гуманітарного профілю О. П. Значенко [2]. Із аналізу робіт вітчизняних науковців слідує, що застосування ІТ під час заняття має позитивний вплив на самостійну та творчу роботу студентів. В наукових дослідженнях розглядаються проблеми підготовки майбутніх вчителів іноземних мов і їх формування ІТ-готовності В. В. Лапінський [2, 24], а також моделювання навчального середовища В. Ю. Биков [1]. У вирішенні навчально-методичних питань слід відзначити роботи, в яких знайшли своє відображення використання ІТ в освітньому процесі викладачами різних професійних напрямків підготовки, наприклад, професійна підготовка вчителів фізики О. Б. Красножон [6, 20], інформатики Н. В. Морзе [7, 390], М. І. Жалдак [2, 96], вчителів гуманітарного профілю Л. А. Карташова [5, 26]. Недостатньої уваги приділялось ІТ-готовності викладачам філологічної спеціальності, якими інформаційними знаннями та уміннями необхідно володіти педагогу для покращення навчально-виховного процесу іноземних студентів.

Визначення ІТ-готовності розглядається в роботі [2, 156], як нова функція учителя іноземних мов, що формує нову якісну характеристику за допомогою сучасних ІТ і розглядається дослідниками, як інтегративна якість особистості, що визначає потенційну підготовленість особистості до виконання навчально-виховної діяльності в умовах інформаційного суспільства. При цьому науковці виділяють зміст ІТ-готовності сукупністю таких компонентів:

- ✓ мотиваційний (усвідомлена потреба в освоєнні й втіленні передового педагогічного досвіду) [2, 88];
- ✓ змістовно-процесуальний (сутність психолого-педагогічних і економічних знань з проблеми, процесуальні вміння) [2, 88];
- ✓ конструктивний (уміння творчо реалізувати досягнення виробництва у практиці навчально-виховної роботи) [2, 88];

Мета статті. Метою статті являється визначення інформаційних компонентів (знань, умінь, навиків), що необхідні для формування ІТ-готовності викладачів філологічної спеціальності для забезпечення ефективного навчального середовища студентів-іноземців.

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В процесі дослідження використовувались такі методи:

- ✓ теоретичні: вивчення літературних джерел з поняття «ІТ-готовності», педагогічних умов її формування;
- ✓ емпіричні: педагогічне спостереження, опитування – для виявлення стану ІТ-готовності викладачів філологічних спеціальностей в організації навчального процесу студентів-іноземців.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Педагогічна діяльність викладача філологічної спеціальності в повній мірі залежить від його світогляду, культурних та психологічних потреб, розуміння ситуації в полікультурному середовищі студентів-іноземців. Багатогранність діяльності педагога закладається в тому, щоб втілити, передати якнайбільше духовної, просвітницької культури в освітнє середовище, щоб створити принципово нову сферу навчання. Робота з іноземними студентами потребує значних зусиль та професійних знань, які постійно необхідно удосконалювати та приділяти значну увагу новим методикам викладання дисциплін. Викладачам філологічної спеціальності, що працюють з студентами-іноземцями необхідно постійно ініціювати навчальний процес, створюючи в групі позитивну, добру, гармонійну атмосферу для навчання, добираючи елементи навчального пізнання та мотивації роботи студентів.

Розглянемо навчальне середовище студентів-іноземців, які прибули до ВНЗ України для отримання професійної та вищої освіти. В організації навчального середовища студентів-іноземців передбачається ефективне використання ІТ. В цьому випадку розглянемо професійні знання, уміння та навички, якими повинен володіти викладач філологічної спеціальності для плідної, творчої роботи зі студентами-іноземцями.

Як показано в науковій роботі Н. В. Сороко [10] важливе значення в педагогічній діяльності вчителя-словесника має застосування Інтернет-ресурсів. Користування Інтернетом забезпечує необхідний пошук нової інформації, що потрібний для самореалізації, самовдосконалення професійних знань вчителів-словесників. Можливості використання Інтернет-ресурсів перераховані рядом переваг в навчально-виховному процесі. Основними з яких є: дистанційна взаємодія викладачів зі студентами: електронна пошта (листування), електронні конференції (обмін інформацією), спілкування по Skype (важливо, що безкоштовно); використання електронних текстових зображень (підручники, словники, хрестоматії, енциклопедії).

Наприклад, викладачам словесникам доцільно було б ще використовувати навчальну програму “Hot Potatoes”, яка демонструє нові методи використання інформаційних технологій [11]. Застосування цієї програми дозволяє створювати різні інтерактивні завдання, тести, кросворди, презентації; ця програма передбачає індивідуальне середовище для навчання та роботи викладачів з інтерактивним навчальним контентом.

Із зазначеної літератури [2; 3; 8; 10] виділимо інформаційні елементи, якими повинен вміти користуватись викладач філологічної спеціальності в професійній діяльності:

- ✓ застосування базових комп’ютерних програм;
- ✓ використання Інтернет-ресурсів, здійснюючи навчально-пошукову роботу з заданої теми;
- ✓ вміння користуватися блогами, сайтами для обміну знань та інформацією з іншими фахівцями та науковцями;
- ✓ робота з електронними зображеннями, підручниками, словниками, хрестоматіями та електронними носіями інформації;

- ✓ підготовка навчального матеріалу (створення, друкування, сканування, редагування), що включає розроблення лекцій з супроводом мультимедійної презентації, відео фрагментів для встановлення навчально-пізнавального, живого та цікавого спілкування зі студентами;
- ✓ самостійне, авторське створення та демонстрування мультимедійних презентацій MS PowerPoint для проведення занять;
- ✓ здійснювати контроль знань студентів засобами ІТ.

В процесі організації навчального середовища студентів з інших країн, які не завжди можуть сприймати інформацію на слух (лекції, практичні заняття), викладачам філологічної спеціальності доцільно використовувати електронні засоби навчання.

Наприклад, студентам перед заняттям можна розсилати теми, зміст лекційного, або практичного матеріалу на електронні адреси, що буде обговорюватись на наступному занятті. Тоді інформація буде краще і зрозуміліше сприйматися, одночасно розвивається зорова пам'ять, що уможливує краще запам'ятовування та граматичне написання нових слів. Одним із варіантів електронних засобів навчання є застосування мультимедійних презентацій в вивченні іноземної мови, що сприяє позитивному результату навчання, що стимулює у студентів творче мислення та зацікавленість в початковому процесі [9, 43].

Згідно до проведеного опитування викладачів філологічних спеціальностей підготовчого факультету класичного університету, нами виділено ряд причин, що є на заваді використання ІТ в навчальному процесі студентів-іноземців:

- а) необізнаність викладачів щодо можливостей застосування ІТ в навчально-виховному процесі;
- б) відсутність мотивації у викладачів щодо застосування ІТ під час заняття, що пояснюється недостатнім розумінням користування комп'ютером;
- в) відсутність єдиного програмно-апаратного комплексу знань для користування ІТ, які необхідні викладачам філологічних спеціальностей в процесі навчання іноземних студентів;
- г) не достатнє технічне забезпечення навчальних класів (відсутність потрібної кількості комп'ютерів, проекторів, інтерактивних дошок та ін.).

Організація навчального середовища з використанням ІТ викладачами філологічних спеціальностей потребує забезпечення всіх вище показаних компонентів, так як відсутність хоча б одного, безперечно, впливає на виконання інших педагогічних потреб. Виникають завдання, які необхідно детально дослідити в навчально-виховному процесі студентів-іноземців.

Дослідницькі завдання щодо визначення ІТ-готовності викладачів філологічної спеціальності з групами студентів-іноземців:

- ✓ оцінка стану ІТ-готовності викладачів філологічної спеціальності під час навчального процесу іноземних студентів;
- ✓ аналіз стану щодо дистанційної взаємодії викладачів зі студентами-іноземцями (електронне листування, підготовка електронного лекційного матеріалу, розроблення мультимедійних презентацій);
- ✓ спроможність до постійної пошуково-творчої взаємодії викладача з студентами-іноземцями, що супроводжуються використанням ІТ.

Головна задача полягає в тому, щоб іноземні студенти як найшвидше опанували мову (говоріння, граматику, фонетику, письмо), термінологію нових слів залежно від вибраного профільного напрямку підготовки, що забезпечить професійну зацікавленість у таких студентів та спроможністю подальшого вибору профільної дисципліни.

Ефективне і цілеспрямоване використання технічних засобів навчання є одна з обов'язкових вимог сучасної освіти, що забезпечує цілеспрямований педагогічний вплив на об'єкт навчання. Для забезпечення організації навчально-виховного процесу розглянемо структуру інформаційної та педагогічної взаємодії викладачів філологічної спеціальності з іноземними студентами. Інформаційна взаємодія передбачає володіння інформаційними знаннями викладачів філологічної спеціальності в професійній діяльності. Поєднання інформаційної та педагогічної взаємодії реалізується як єдиний навчальний комплекс (інформаційних знань педагога та умінь створювати навчальне середовище саме за допомогою ІТ). В таблиці 1 приведена структура інформаційної та педагогічної взаємодії викладач-студент.

Таблиця 1

Структура інформаційної та педагогічної взаємодії викладача філологічної спеціальності зі студентами

Інформаційна взаємодія викладача філологічної спеціальності	
Елементи інформаційних знань викладача філологічної спеціальності	Педагогічні можливості ІТ в навчальному процесі
<ul style="list-style-type: none"> ✓ комп'ютеризація навчання; ✓ викладання навчального матеріалу засобами ІТ; ✓ використання комп'ютерних мереж (Інтернет); ✓ мікро викладання предмету; ✓ дистанційна взаємодія викладач-студент; ✓ розроблення електронних засобів навчання; ✓ розроблення мультимедійних презентацій; ✓ комбінація методик викладання дисципліни. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ визнання необхідності використання ІТ; ✓ творчо-пошукова діяльність; ✓ проектування навчальної дисципліни; ✓ індивідуалізація навчання; ✓ створення науково-пізнавальних елементів; ✓ залучення до проектної діяльності; ✓ спонукання об'єктів навчання до самовдосконалення; ✓ орієнтація на самостійно-пошукову роботу; ✓ створення мотиваційних компонентів навчання; ✓ стимулювання до вивчення предмету.

Виділено сукупність основних інформаційних знань, що необхідні педагогу для розгорнутого освітнього процесу студентів-іноземців. Застосування ІТ надає ряд переваг та можливостей, з однієї сторони удосконалення професійних якостей викладачів, а з іншої спонукання студентів до самоорганізації та самовдосконалення.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

З урахуванням всіх зазначених елементів опанування та використання ІТ викладачами філологічних спеціальностей слідує висновок, що педагог проектує навчальне середовище, створюючи індивідуально-освітню, творчу та практично-дослідницьку роботу. Уміння педагога добирати правильні й цікаві методи та засоби навчання спонукають до мотивації, самореалізації, самовизначення студента в багаторівневій ланці сучасного освітнього середовища.

Однією з основних функцій призначення ІТ є можливість створення індивідуальної траєкторії навчально-виховного процесу для студентів-іноземців, так як полікультурне середовище об'єктів навчання вимагає окремої уваги до кожного. Тому, щоб задати дійсно ефективні параметри роботи навчальному середовищу доцільно спрямувати інформаційний та навчально-пізнавальний зв'язок в єдиний освітній простір взаємодії вже з традиційними методами викладання дисципліни.

З огляду ситуації очевидно, що пошук нових методик викладання дисциплін залучає всі загально відомі ІТ. Тому розробка та впровадження психолого-дидактичних

рекомендацій потребує аналізу та комбінацій використання ІТ під час навчання, зважаючи на різні особливості (групи з іноземними студентами, різні професійні напрямки підготовки, люди з особливими потребами, дистанційна освіта).

Студенти-іноземці почувають певні негаразди перебуваючи в нашій країні, що пояснюється приналежністю до різних етнічних рас, релігії сповідання, тому задача педагога створити певне багатогранне, продуктивне навчальне середовище та налагодити дистанційну взаємодію в спілкуванні, щоб іноземні-студенти відчували добре та дбайливе ставлення зі сторони університету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биков В. Ю., Лапінський В. В. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення / В. Ю. Биков, В. В. Лапінський // Комп'ютер у школі та сім'ї. - №3. - 2012. С. 3-6.
2. Гуржій А. М., Карташова Л. А., Лапінський В. В. ІТ-готовність вчителів іноземних мов: методологія, теорія, технології: навчальний посібник. К. : Інститут обдарованої дитини, 2013. - 160 с.
3. Жалдак М. І. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики : посіб. для вчителів / М. І. Жалдак, В. В. Лапінський, М. І. Шут. - К. : Шкільний світ, 2006. - № 3-4. - 96с.
4. Значенко О. П. Формування інформаційної культури майбутніх вчителів гуманітарних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. П. Значенко ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. - К., 2005. - 20с.
5. Карташова Л. А. Особистісно-орієнтована система навчання основ інформаційних технологій в процесі підготовки майбутніх вчителів іноземних мов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Л. А. Карташова; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К., 2004. - 25 с.
6. Красножон О. Б. Система математичної підготовки майбутніх вчителів фізики в умовах використання інформаційно - комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 «Теорія і методика навчання математики» / О. Б. Красножон. - К., 2005. - 20с.
7. Морзе Н. В. Система методичної підготовки майбутніх вчителів інформатики в педагогічних університетах : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02 / Наталія Вікторівна Морзе ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. - К., 2003. - 390 с.
8. Овчарук О. В. Рівний доступ до ІТК в освіті – стратегічний напрям освітньої політики: проблеми та перспективи: огляд [Електронний ресурс] / О. В. Овчарук // Інформаційні технології і засоби навчання. - 2009. - №2 (10). - Режим доступу : http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/14#U6si5JR_tnI
9. Сомбаманія Г. М. Дидактичні засади ефективного використання мультимедійної презентації в професійно-педагогічній діяльності вчителя іноземної мови : навч.-метод. посібник / Г. М. Сомбаманія. - О. : ВМВ, 2014. - 43 с.
10. Сороко Н. В. Дидактичні функції інформаційних і комунікаційних технологій у професійній діяльності вчителя-словесника: огляд [Електронний ресурс] / Н. В. Сороко // Інформаційні технології і засоби навчання. - 2008. - №1 (5). - Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/146>
11. Hot Potatoes [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://web.uvic.ca/hrd/hotpot>. — Назва з екрана.

Матеріал надійшов до редакції 31.05.2014 р.

ИТ-ГОТОВНОСТЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ УНИВЕРСИТЕТА КАК ФАКТОР ИНТЕНСИФИКАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Горбачевская Ольга Петровна
аспирантка кафедри педагогіки
ОНУ імені І.І. Мечникова, г. Одеса, Україна
olga_golden@ukr.net

Аннотация. Определены основные факторы формирования ИТ-готовности преподавателей филологических специальностей при работе с студентами-иностранцами с целью выявления и определения требований по использованию ИТ в образовательном процессе. Определены причины недостатков работы преподавателей и методы повышения ИТ, что необходимо для образовательного взаимодействия педагогов с иностранными студентами. Выявлены требования и подходы формирования ИТ-готовности преподавателей филологических специальностей при работе со студентами-иностранцами, для усовершенствования эффективности учебно-воспитательного процесса обучения.

Ключевые слова: ИТ-готовность; преподаватели филологических специальностей; студенты-иностранцы; учебный процесс.

IT READINESS PHILOLOGISTS IN THE UNIVERSITY AS A FACTOR INTENSIFICATION OF EDUCATIONAL PROCESS FOREIGN STUDENTS

Olga P. Horbachevska

Graduate student chair of pedagogy

Odessa National I.I. Mechnikov University, Odessa, Ukraine

olga_golden@ukr.net

Abstract. The main factors in the formation of IT readiness of philologists, working with foreign students with the aim of isolating the requirements for the use of IT in learning. The reasons deficiencies of the faculty of philology and techniques to improve their IT readiness the need for training pedagogics interact with foreign students. Allocated requirements to IT readiness of philologists to work with students to improve efficiency and provide educational and learning experience.

Keywords: IT readiness; philologists; foreign students; learning process.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bykov V. Yu., Lapins'kyy V. V. Methodological and methodical basis for the creation and use of electronic media for educational purposes / V. Yu. Bykov, V. V. Lapins'kyy // *Komp'yuter u shkoli ta sim'yi*. - #3. - 2012. P. 3-6. (in Ukrainian)
2. Hurzhiy A. M., Kartashova L. A., Lapins'kyy V. V. IT readiness of teachers of foreign languages: methodology, theory, technology: navchal'nyy posibnyk. K. :Instytut obdarovanoyi dytyny, 2013. - 160 p. (in Ukrainian)
3. Zhaldak M. I. Computer-oriented learning tools of mathematics, physics, computer science: guidances. teachers / M. I. Zhaldak, V. V. Lapins'kyy, M. I. Shut. - K. : Shkil'nyy svit, 2006. - # 3-4. - 96 p. (in Ukrainian)
4. Znachenko O. P. Formation of information culture of the future teachers of humanities: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / O. P. Znachenko ; NPU im. M. P. Draghomanova. - K., 2005. - 20 p. (in Ukrainian)
5. Kartashova L. A. Student-focused learning system basics information technology in the preparation of future teachers of foreign languages : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / L.A. Kartashova; Nac. ped. un-t im. M. P. Draghomanova. - K., 2004. - 25 p. (in Ukrainian)
6. Krasnozhon O. B. The system of mathematical preparation of future physics teachers in the use information and communication technologies: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 «Teorija i metodyka navchannja matematyky» / O.B. Krasnozhon. - K., 2005. - 20 p. (in Ukrainian)
7. Morze N. V. The system of methodical training of future science teachers in pedagogical university: dys. ... dokt. ped. nauk : 13.00.02 / Natalija Viktorivna Morze ; NPU im. M. P. Draghomanova. - K., 2003. - 390 p. (in Ukrainian)
8. Ovcharuk O. V. Equal access to ICT in education - strategic tendencies of education policy: problems and perspectives. / O. V. Ovcharuk // *Information Technology and Learning Tools*. - 2009. Vol. 10, # 2. — Available from: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/14#.U6si5JR_tnI. (in Ukrainian)

9. Sombamaniia H. M. Didactic principles of effective use of multimedia presentations in professional and educational activities of teachers of foreign languages: navch.- metod. posibnyk / H. M. Sombamaniia. – O. : VMV, 2014. – 43 p. (in Ukrainian)
10. Soroko N. V. Didactic function of information and communication technologies in the professional activity of teacher of philologist. / N. V. Soroko // Information Technology and Learning Tools. - 2008. Vol. 5, # 1. — Available from: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/146> (in Ukrainian)
11. Hot Potatoes [online]. — Available from: <http://web.uvic.ca/hrd/hotpot> (in English)